

METODYKA PRACY SĘDZIEGO CYWILISTY

Bogdan Bładowski

BIBLIOTEKA SĄDOWA

3. wydanie

Oficyna

a Wolters Kluwer business

METODYKA PRACY
SĘDZIEGO CYWILISTY

METODYKA PRACY SĘDZIEGO CYWILISTY

Bogdan Bładowski

BIBLIOTEKA SĄDOWA

3. wydanie

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2009

Stan prawny na 1 grudnia 2008 r.

Wydawca:
Marcin Skrabka

Redaktor prowadzący:
Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne:
Marlena Więckowska

Korekta:
Katarzyna Szubińska

Skład, łamanie:
JustLuk, Justyna Szumieł, Łukasz Drzewiecki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2009

ISBN: 978-83-7601-216-2

3. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie.....	11
Rozdział pierwszy	
Postępowanie cywilne w praktyce sądowej	15
1. Uwagi ogólne.....	15
2. Droga sądowa	16
3. Rodzaje i tryby postępowania	17
4. Zasięg terytorialny i czasowy przepisów	19
5. Przesłanki procesowe	20
6. Zasady unormowania postępowania	22
Rozdział drugi	
Rola i zadania sędziego w rozpoznawaniu spraw cywilnych.....	26
1. Uwagi ogólne.....	26
2. Niezawisłość sędziowska a nadzór służbowy oraz wiążąca wykładnia prawa	27
3. Kierowanie postępowaniem przez sędziego.....	31
4. Podział czynności sędziów	33
5. Organizacja i technika pracy własnej.....	36
6. Kultura pracy i funkcja wychowawcza	38
7. Kształtowanie wiedzy zawodowej.....	39
Rozdział trzeci	
Właściwość i skład sądu	42
1. Uwagi ogólne.....	42
2. Właściwość rzeczowa	43
3. Ustalenie wartości przedmiotu sporu.....	45
4. Przekazanie sprawy sądowi okręgowemu	48
5. Właściwość miejscowa	49
6. Wyznaczenie innego sądu	54
7. Badanie właściwości i przekazanie sprawy	55
8. Skład sądu	58
9. Wyłączenie sędziego.....	60

Rozdział czwarty

Wszczęcie procesu i dalsze czynności	64
1. Uwagi ogólne	64
2. Wytoczenie powództwa i wstępne czynności sądowe	65
3. Właściwy tryb postępowania	72
4. Zabezpieczenie powództwa	74
5. Działanie stron i współuczestników sporu	77
6. Pełnomocnictwo procesowe	82
7. Znaczenie i warunki formalne pism procesowych	85
8. Doręczanie pism	89
9. Terminy procesowe	94
10. Postanowienia i zarządzenia	97
11. Posiedzenia sądowe	100
12. Zawieszenie postępowania	103
13. Umorzenie postępowania	108
14. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	110

Rozdział piąty

Przygotowanie rozprawy	113
1. Uwagi ogólne	113
2. Wyznaczenie rozprawy	114
3. Gromadzenie materiału procesowego	118
4. Powództwo wzajemne i interwencja główna oraz interwencja uboczna i przypozwanie	125
5. Przekształcenie podmiotowe procesu	129
6. Zmiana powództwa i cofnięcie pozwu	133
7. Udział w procesie prokuratora i organizacji społecznych	137
8. Koszty sądowe	140
9. Wstrzymanie postępowania i odwołanie rozprawy	146

Rozdział szósty

Przebieg rozprawy	149
1. Uwagi ogólne	149
2. Rozpoczęcie rozprawy	149
3. Wyjaśnienie stanowiska stron i próba ich pojednania	155
4. Wszczęcie postępowania dowodowego	159
5. Przeprowadzenie poszczególnych dowodów	165
6. Odroczenie rozprawy	177
7. Protokół rozprawy	180
8. Zamknięcie rozprawy	184

Rozdział siódmy

Wydanie wyroku	187
1. Uwagi ogólne	187
2. Zasady orzekania	188

3. Wyrok wstępny i częściowy	192
4. Wyrok zaoczny	195
5. Narada i zdanie odrębne.....	200
6. Forma i treść sentencji wyroku	203
7. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu.....	207
8. Rygor natychmiastowej wykonalności.....	214
9. Ogłoszenie wyroku.....	216
10. Uzasadnienie wyroku.....	219
11. Czynności po wydaniu wyroku	224
12. Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroku.....	228

Rozdział ósmy

Postępowanie odwoławcze	232
1. Uwagi ogólne.....	232
2. Dopuszczalność apelacji i zażalenia.....	234
3. Czynności wstępne w sądzie pierwszej instancji	239
4. Rozstrzygnięcie zażalenia przez sąd pierwszej instancji	248
5. Czynności przygotowawcze w drugiej instancji	251
6. Rozprawa apelacyjna.....	254
7. Rozpoznanie sprawy na skutek apelacji	256
8. Orzeczenie sądu drugiej instancji.....	258
9. Rozpoznanie zażalenia przez sąd drugiej instancji.....	263
10. Pytania prawne do Sądu Najwyższego.....	267
11. Czynności wstępne w postępowaniu kasacyjnym.....	269

Rozdział dziewiąty

Wznowienie postępowania	271
1. Uwagi ogólne.....	271
2. Dopuszczalność wznowienia	271
3. Wstępne czynności sądowe.....	277
4. Rozpoznanie sprawy.....	279

Rozdział dziesiąty

Sprawy egzekucyjne.....	283
1. Uwagi ogólne.....	283
2. Wszczęcie i przebieg postępowania.....	284
3. Nadzorowanie czynności komornika.....	290
4. Wyjawienie majątku oraz wyjawienie dokumentu lub rzeczy podlegających odebraniu.....	292
5. Egzekucja świadczeń niepieniężnych	294
6. Czynności w toku egzekucji z nieruchomości	300
7. Rozpoznawanie skarg i zarzutów	303
8. Dopuszczalność zażalenia	306

Rozdział jedenasty

Charakterystyka pism sądowych	311
1. Rodzaje pism sądowych.....	311
2. Wymagania formalne pism sądowych	314
3. Układ i język pism sądowych	316
4. Ogłaszanie i doręczanie pism sądowych	318

Rozdział dwunasty

Wzory pism sądowych z komentarzem	321
1 Proces	321
2. Postępowanie nieprocesowe	382
3. Postępowanie egzekucyjne.....	399

WYKAZ SKRÓTÓW

- d.k.p.c. – Kodeks postępowania cywilnego – powstały z połączenia rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. Nr 83, poz. 651) i z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. Nr 93, poz. 803), ogłoszony jako tekst jednolity w obwieszczeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1950 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 394 z późn. zm.); uchylony przez art. III ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 297 z późn. zm.)
- EKPCzPW – Europejska konwencja z dnia 4 listopada 1954 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- instr. sąd. – zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn. zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 z późn. zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)

- p.w.k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 297 z późn. zm.)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249)
- u.k.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 z późn. zm.)
- u.k.s.e. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.)
- u.k.s.e. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 z późn. zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 z późn. zm.)
- ustawa o RPO – ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.)
- ustawa o SN – ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 z późn. zm.)
- ustawa o TK – ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 z późn. zm.)

WPROWADZENIE

Sądowe postępowanie cywilne ma na celu urzeczywistnienie obowiązujących w zakresie stosunków cywilnoprawnych norm prawnych zgodnie z ich treścią społeczną oraz zaprowadzenie stanu pewności prawa i praworządności w zakresie tych stosunków. Na postępowanie cywilne składa się wiele czynności stron i sądu, które podejmowane są dla rozpoznania i rozstrzygnięcia konkretnej sprawy cywilnej. Pojęcie „sprawa cywilna” obejmuje zaś sprawy wynikające ze stosunków unormowanych zarówno przepisami prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jak i innymi jeszcze przepisami szczególnymi.

**postępowanie
sądowe**

Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych spełnia doniosłą rolę społeczną, stwarza bowiem przesłanki do uporządkowania życia społecznego i gospodarczego, a jednocześnie sprzyja ugruntowaniu w społeczeństwie poszanowania prawa. Funkcja tego postępowania, obejmującego znaczną część wymiaru sprawiedliwości, wchodzi w zakres zasadniczych funkcji państwa.

Ze względu na przedmiot spraw cywilnych (poszukiwanie ochrony praw osobistych i majątkowych) oraz rozległość i złożoność występującej w nich problematyki prawnej – praca sędziego przy rozpoznawaniu tych spraw jest zarazem trudna i odpowiedzialna, wykonywanie jej zatem wymaga szczególnych predyspozycji.

rola sędziego

Istotę działalności sędziego stanowi stosowanie prawa, przy czym całość kształt jego wysiłku i umiejętności w rozpoznawaniu spraw cywilnych rozkłada się na zbieranie materiału procesowego (czynności przygotowawcze) oraz na rozstrzygnięcie sprawy, polegające na zastosowaniu obowiązujących przepisów prawnych do ustalonego stanu faktycznego i określeniu mających stąd wynikać skutków prawnych (czynności orzekania). Pomędzy obu rodzajami tych czynności istnieje korelacja – prawidłowość bowiem i skuteczność pierwszych czynności implikuje z reguły prawidłowość (trafność) tych drugich.

Podstawowym warunkiem sprawności i efektywności postępowania cywilnego jest, aby decydująca w głównej mierze o jego przebiegu i zakończeniu praca sędziego wykonywana była metodycznie, a więc planowo i systematycznie oraz racjonalnie i skutecznie – według ogólnej zasady sprawnego działania. Dodać zaś w tym miejscu trzeba, że dla harmonij-

zasady działania

nego współdziałania wszystkich podmiotów postępowania cywilnego, dążących do wspólnego celu, jakim jest rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z prawem i prawdą obiektywną, konieczne jest, aby również czynności innych – poza sądem – podmiotów podejmowane były zgodnie z regułami sprawnego działania.

Swoistość działalności sędziego jako organu sądu wyraża się w tym, że jego praca składa się na czynności procesowe sądu, podejmowane we współdziałaniu z pozostałymi podmiotami postępowania cywilnego, dlatego treść książki obejmuje zespolone w całość wszystkie elementy pracy sędziego w aspekcie czynności sądu (z reguły decyzyjnych) i w aspekcie czynności sędziowskich o charakterze techniczno-procesowym czy nawet tylko techniczno-organizacyjnym, przedstawione z jednoczesnym naświetleniem – w podstawowym zakresie, nieodzownym jednak dla zrozumienia funkcji tych czynności – istoty poszczególnych instytucji procesowych.

reguły k.p.c.

Zakres opracowania obejmuje przede wszystkim czynności sędziowskie polegające na prowadzeniu postępowania i orzekaniu w sprawach cywilnych rozpoznawanych w procesie – jako zasadniczym i najbardziej powszechnym trybie postępowania rozpoznawczego. Pominęto w zasadzie czynności w postępowaniach odrębnych, ograniczając się do przedstawienia – w odpowiednich miejscach publikacji – odmiennego uregulowania podstawowych czynności przy rozpoznawaniu spraw rodzinnych, spraw pracowniczych, ubezpieczeniowych oraz spraw gospodarczych. Omówione zostały w podstawowym zakresie czynności z zakresu zabezpieczenia roszczeń, a także – w szerszym zakresie – czynności w sprawach egzekucyjnych. Zaznaczono tylko w odpowiednich rozdziałach odmienne uregulowania z zakresu czynności dotyczących spraw rozpoznawanych w trybie postępowania nieprocesowego. Nie zostały omówione szczególnie, a nader rzadkie w praktyce sądowej, czynności sędziego państwowego w związku z rozpoznawaniem sprawy cywilnej przez sąd polubowny oraz czynności z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Pominęto czynności wstępne sądów drugiej, a wyjątkowo pierwszej instancji w postępowaniu ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń, ze względu na przewidywane rzadkie w praktyce tego rodzaju sprawy, do których przy tym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu ze skargi kasacyjnej (omówione w rozdziale ósmym, pkt 11).

Z myślą o przeznaczeniu książki rozmieszczono i usystematyzowano jej materię w zasadzie chronologicznie. Natomiast niektóre swoiste czynności (np. dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych, zabezpieczenia powództwa) oraz podejmowane na tle odchyłeń czy zahamowań typowego przebiegu procesu (np. przekształcenia przedmiotowe i podmiotowe procesu, zawieszenie i umorzenie postępowania) omówiono bądź w rozdziale czwartym, jako dalsze czynności po wszczęciu procesu, bądź w innych rozdziałach – zależnie od tego, w jakim stadium postępowania są one w praktyce sądowej zazwyczaj podejmowane.

Na treść pracy składają się przede wszystkim procesowe reguły metodyczne zawarte w kodeksie postępowania cywilnego oraz w przepisach

o kosztach sądowych, regulaminowych, instrukcyjnych, jak również ogólne reguły prakseologiczne. Wykorzystano w niej aktualny dorobek nauki oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej. Zawiera ona poza tym uogólnienie praktycznego doświadczenia własnego autora oraz innych sędziów cywilistów.

Ze względu na charakter i przeznaczenie książki autor preferuje w niej pragmatyczne ujęcie tematyki, nie zawiera ona teoretycznego rozwinięcia istoty, zasad i poszczególnych instytucji postępowania cywilnego ani też polemiki z niektórymi kontrowersyjnymi poglądami nauki i judykatury. Przyjęte w niej zostały poglądy już ustalone oraz te, które w ocenie autora nie będą uzasadnionych zastrzeżeń. Rezygnując przy tym z cytowania źródeł, poglądów nauki i judykatury oraz zamieszczenia bibliografii piśmiennictwa prawniczego, autor odsyła Czytelnika do powszechnie dostępnych w bibliotekach sądowych zbiorów orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz opracowań podręcznikowych, komentarzowych i monograficznych.

Osobny niejako, rozdział jedenasty zawiera charakterystykę pism sądowych (orzeczeń, zarządzeń i in.), w których znajdują wyraz różnorodne czynności sędziego cywilisty. Pisma te powinny być sporządzone w odpowiednim układzie graficznym, w sposób jasny, poprawny językowo, zgodny z przewidzianymi dla nich wymaganiami formalnymi oraz adekwatnie do dyspozycji zastosowanych przepisów prawa materialnego i procesowego.

W bezpośrednim związku, ze względu na aspekt użytkowy podręcznika, pozostaje ułożony następnie, w końcowym rozdziale dwunastym, zbiór wzorów wybranych orzeczeń z krótkimi komentarzami, objaśniającymi swistość danych pism sądowych oraz tok najważniejszych czynności, dotyczących ich powstania i skutków procesowych. Wzory te mogą spełniać swoje zadanie w praktyce: poprawienia i ujednoczenia pism, budowy tenorów sentencji, także układu i stylistyki.

Metodyka może być pomocna w bieżącej pracy sędziów rozpoznających sprawy cywilne w sądach powszechnych (pierwszej i drugiej instancji), sędziów pełniących funkcje administracyjne i nadzorcze, a także referendarzy sądowych. Może się okazać również przydatna w pracy innych prawników praktyków oraz służyć jako materiał szkoleniowy dla asesorów i aplikantów sądowych oraz studentów wydziałów prawa.

Zachętą do napisania podręcznika było przychylne przyjęcie przez Czytelników poprzednio wydanych w Kantorze Wydawniczym Zakamycze mojego autorstwa: *Metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych, Czynności sądowych w sprawach cywilnych. Wzory i komentarz oraz Sędziego cywilisty*. Zapowiedź jego wydania w Bibliotece Sądowej zamieszczona została na okładce 1 tomu.

pragmatyka
sądowa

pisma sądowe